

I. HAÇLI SEFERİ SÜRECİNDE ÇUKUROVA

Mehmet ERSAN*

Özet

Çukurova, Anadolu ile Suriye arasında ulaşımı sağlayan yollara, uluslararası ticaret yollarının başlangıcı olan limanlara, savunulması kolay dağlara ve geçitlere sahip, stratejik açıdan önemli bir bölgedir. Bu özelliği nedeniyle ki, bölgede üstünlük sağlamak isteyen güçlerin sahip olmak istedikleri alanlardan birisidir.

İslâm ileri harekâtı sırasında Müslümanların fethettiği Çukurova, X. yüzyılın ikinci yarısında yeniden Bizans'ın eline geçmiştir. Bizans yönetimi Müslümanlardan boşaltılan kale ve şehirlere Hıristiyan göçmenler yerleştirmek suretiyle bölgenin nüfus yapısını değiştirme yoluna gitmiştir. Fakat XI. yüzyılın ilk yıllarında II. Basileios (976-1025)'un başlattığı ve haleflerinin devam ettirdiği Anadolu'nun doğusunu ilhak politikasının harekete geçirdiği Ermeniler, Bizans hâkimiyetindeki bölgenin etnik yapısının şekillenmesinde önemli bir etken olmuştur.

Anadolu'nun kuzeybatı bölgesinde Türkiye Selçuklu Devletini kuran I. Süleymanşah, devletinin güneye açılan yolların güzergâhında yer alan Çukurova şehirlerini 1083-84 yılında feth etmiş ve buralara Türk garnizonları yerleştirmiştir. Ancak 1096 yılında başlatılan I. Haçlı Seferi, bölgenin kaderini değiştirecektir.

Bu bildiride I. Haçlı Seferi sürecinde Bizans İmparatorluğu, Haçlılar, Ermeniler ve Türklerin izledikleri politikalara bağlı olarak bölgede yaşanan değişim ve gelişmeler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Türkler, Haçlılar, Çukurova, Tankred, Baudouin*

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü; egeersan@yahoo.com

KAYNAKÇALAR

- ABÛ'L-FARAC, Gregory (Bar Bebraeus), *Abû'l-Farac Tarihi*, I, Türkçe çev. Ömer Rıza Doğrul, 2. baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987.
- AKTOK KAŞGARLI, Mehlika, *Kilikya Tâbi Ermeni Baronluğu Tarihi*, Kök Yayınları, Ankara 1990.
- ALBERTUS AQUENSIS, *Liber Christianae Expeditionis pro Ereptione et Restitutione Sancte Hierosolymitanae Ecclesiae*, Almanca çev., H. Hefe, Geschichte des ersten Kreuzzuges, I, Verlegt bei Eugen Diederichs, Jena 1923.
- AZİMÎ, *Tarih, neşr. ve Türkçe çev.*, A. Sevim, *Azimi Tarihi, Selçuklularla İlgili Bölümler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.
- BOASE, T. S. R., "*The History of the Kingdom*", The Cilician Kingdom of Armenia, Ed. T. S. R. Boase, Edinburg-London 1978, ss.1-33.
- CAHEN, Claude, *Türklerin Anadolu'ya İlk Girişi*, Türkçe çev. Yaşar Yücel-Bahaeddin Yediylıdız, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.
- CANARD, Marius, "*Cilicia*", EI, II, Leiden-London 1965.
- CHAHİN, M., *The Kingdom of Armenia, Croom Helm*, London-New York-Sydney 1987.
- DÉDÉYAN, G., "*L'immigration arménienne en Cappadoce au XIe siècle*", Byzantion, XLV (1975), ss.41-117.
- DEMİRKENT, Işın, *Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1098-1118)*, I, TTK Yayınları, Ank. 1990.
- EDWARDS, Robert W., *The Fortifications of Armenian Cilicia*, Dumbarton Oaks, Washington 1987.
- ERSAN, Mehmet, "I. Haçlı Seferi Srasında Kilikya (Çukurova)'nın Haçlıların Eline Geçmesi", *Haçlı Seferleri ve XI. Asırdan Günümüze Haçlı Ruhu Semineri 26-27 Mayıs 1997 Bildiriler, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi*, İstanbul 1998, ss. 65-72.
- ERSAN, Mehmet, *Selçuklular Zamanında Anadolu'da Ermeniler*, TTK Yay., Ank. 2007.
- Gesta Francorum et aliorum Hierosolimitanorum, Ed. ve İngilizce çev., R. Hill, *The Deeds of the Frank and other Pilgrims to Jerusalem*, A Clarendon Press Publication, Oxford 1979.
- GİNDLER, P., *Graf Balduin I. von Edessa*, Halle 1901.
- GROUSSET, R., *Histoire des croisades et du royaume franc de Jerusalem*, I, Paris 1934.
- HONİGMANN, Ernest, *Bizans Devletinin Doğu Sınırı*, Türkçe çev. Fikret Işıltan, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*, İstanbul 1970.
- İBNÜ'L-ESİR, *el-Kâmil fi't Tarih, IX, neşr. Carolus Johannes Tornberg*, Beyrut 1386-1966, Türkçe çev., A. Özaydın, Bahar Yayınları, İstanbul 1987.
- MESUDÎ, *Murûc ez-Zeheb*, Türkçe çev. D. Ahsen Batur, Selenge Yayınları, İstanbul 2014.
- OSTROGORSKY, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, Türkçe çev. Fikret Işıltan, 3. baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991.
- RADULFUS CADOMENSIS, "*Gesta Tancredi in expeditione Hierosolymitane*", RHC, occ, III, XXXIII-XLVII, ss. 587-716.
- RÖHRİCHT, R., *Geschichte des ersten Kreuzzuges*, Innsbruck 1901.
- RUNCİMAN, Stevan, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I, Türkçe çev., Fikret Işıltan, 2. baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989.
- SÜMER, Faruk, "Çukurova Tarihine Dair Araştırmalar", TAD, I/1, Ankara 1963, ss. 1-111.
- ŞAHİN, İbrahim, "İçel/Gülnar'da Eski Türklere Ait Yeni Tespit Edilmiş Epigrafik Belgeler: Tanıtımı ve Ön Değerlendirmesi", *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, S. 31, Bahar 2012, Niğde, ss. 275-300.
- ŞİKARÎ, *Karamanoğulları Tarihi*, Hazırlayan: M. Mesud Koman, Konya Halkevi Yayınları, Konya 1946.
- TURAN, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi, Siyasi Tarih*, Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318), 2. baskı, Nakışlar Yayınevi, İstanbul 1984.
- URFALI MATEOS, *Vekâyinâme (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1131-1162)*, Türkçe çev. Hrnt D. Andreasyan, 2. baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987.
- URFALI VAHRAM, *Kilikya Kralları Tarihi*, Türkçe çev. Hrnt D. Andreasyan, (TTK'da basılmamış nüsha).